

8. Jahrestagung der Akademikör-Gesellschaft
Wissenschaftliche Online-Konferenz
Bayern, 13. November 2020.

Dr.Dr. Lea-Katharina Steller

A tanári és a tanulói munka eszközei, segédletei
a magyar mint idegen nyelv oktatásában

I. Általános bevezető

1. A kezdetek történeti áttekintése

„Az iskolarendszer alapjainak lerakásával párhuzamosan megjelentek az oktatáshoz elengedhetetlenül szükséges tananyagok. Tankönyvkiadásunk iskolarendszerünk kialakulásával vált tömeges méretűvé, s ezt... [4]² fő szakaszra lehet osztani:

1. 1553-tól (az első magyar ábécés könyv megjelenésétől) 1868-ig (népiskolai alaptörvény elfogadásáig);
2. iskolák államosításáig, illetve az egységes tankönyvkiadás életre hívásáig (1948-49-ig);
3. az állami tankönyvkiadás szakasza ”³ 1990-ig;
4. a rendszerváltozás utáni tankönyvkiadás.

Ebből a rendszerből röviden az első, hőkorszakot tekintem át, mivel ez az időszak különösen közel áll hozzám. A magyar nyelv tanítása az 1730-as évektől kezd folyamatosan terjedni, amit bizonyos értelemben megtör németesítő törekvéseivel az 1777-es *Ratio Edicatio-nis* szentesítése. Ennek célja volt az, hogy a „soknemzetiségű és soknyelvű ország alattvalóit egymással és a Monarchia többi népével is összekösse, az összmonarchia hűséges alattvalójává tegye”.⁴

„A pesti egyetemen... 1791-ben kezdik el tanítani a magyar nyelvet. Az 1791/1792-es országgyűlés által hozott törvény írja elő és szabályozza a magyar nyelv közép- és felső fokú

¹ Az Akademikör egy szóránymagyar kisebbségi egyesület; a felső-bajorországi Rosenheim, Mühldorf, Altötting és Traunstein járásokban élő magyar származású, konzervatív polgári értékek iránt elkötelezett diplomások hagyományörző köre. Havonként egyszer van szabad találkozó, ahol a magyarországi eseményekről vagy más hagyományos magyar ünnepekről beszélgetnek, előadást hallgatnak. Nonprofit szervezet, bevétel nélkül. Az éves taggyűlést 2017-től tudományos konferenciával kötik össze.

2012. májusában alakult meg az Akademikör baráti együttműködésnek induló szervezetként, amelyben magyarországi származású diplomások jöttek össze Felső-Bajorországban, hogy megfogalmazzák az általuk közösen vallott értékek alapján a magyar társadalom helyzetével kapcsolatos nézeteiket.

Az Akademikör szerepet vállalt 2014-től a mühldorfi és altöttingi iskolai magyar nyelvi képzés támogatásában a Boldog Gizella Magyar Iskola megalapításában való segédkezéssel.

² Arató Ágnes korszakolását kiegészítettem egy 4. ponttal.

³ In: Arató Ágnes: *Tankönyvtörténeti csomópontok – párhuzamos, illetve alternatív tankönyvek*. In: *Pedagógiai Szemle* 1987/5 p.435

⁴ In: Somogyi József: *Hazánk közoktatásügye a II. világháborúig*. Budapest, é.n. p.27

oktatását. Így 1791-től hivatalosan is lehetővé válik a nyilvános ügyek magyar nyelven való intézése, 1792-től pedig külön tantárgyként tanítják az iskolákban a magyar nyelvet. Ettől az évtől kezdődően egymás után, sorra alakulnak meg az egyetemeken a magyar tanszékek: Pozsonyban, Nagyváradon, Zágrábban, Pécsett majd Kassán. Néhány középfokú iskolában is áttérnek már ekkor néhány tantárgy magyar nyelven való oktatására. A magyar nyelv a gimnáziumokban is önálló tantárggyá válik.

Az első gimnáziumi nyelvtankönyv, Rosenbacher Ferenc munkája, *Kisdedekhez alkalmaztatott magyar grammatika* címmel 1792-ben jelenik meg Besztercebányán. Ettől kezdve folyamatosan látnak napvilágot középiskolai magyarnyelvtan-könyvek és az ezekhez tartozó módszertani segédletek. A magyar nyelv önálló tantárgyként való tanítását végül a *II. Ratio Educationis* véglegesíti 1806-ban.⁵

A következő mérföldkő a magyar nyelv tanításában 1814, amikor „Verseghy Ferencz *Epitome Institutionum Grammaticarum Linguae Hungaricae* cím alatt [grammatikát] szerkesztetett össze⁶. Az 1830-40-es években szép és választékos magyar nyelvkönyvek jelennek meg.

Az 1844. évi 2. törvénycikk kimondja, hogy a teljes iskolai oktatás nyelve a magyar.

A későbbiekben „az 1868: XXXVIII. t.c.z. a magyar nyelvnek a népiskolákban való tanításáról kellőleg nem gondoskodott, e mulasztást⁷ 1879. március 11.-én egy törvényjavaslat pótolja „a magyar nyelv tanításának kötelezettségéről a népiskolai tanintézetekben“.^{8 9}

Ezt a törvényjavaslatot Simonyi Zsigmond „nyelvtanítási koncepciója és középiskolai magyar nyelvtani tankönyvsorozata... [tette lehetővé. (Itt jegyzem meg zárójelben, hogy én Arató Ágnes korszakolásának első szakaszát kissé kibővítem Simonyi Zsigmond munkásságáig; mivel Simonyival teljesen korszak nyílt a magyar nyelv oktatásában.)] Simonyi 1876-tól dolgozott iskolai nyelvtanain Kármán Mór középiskolai tantervi reformjait követve. Simonyi tankönyvei 1877-től folyamatosan jelentek meg; ezt megelőzte egy hat részből álló cikksorozat, melyet a Kármán Mór által szerkesztett *Magyar Tanügy* című folyóiratban közölt az

⁵ Molnár Cecília Sarolta: *A magyar nyelvű oktatás kezdetei* In: *Nyelv és Tudomány* 2013. február 14. <http://www.nyest.hu/hirek/a-magyar-nyelvu-oktatas-kezdetei>

⁶ Czuczor Gergely: *A ' magyar nyelv ' állapotja Gymnasiuminkban* In: *Giay Béla – Nádor Orsolya: Magyar mint idegen nyelv. Hungarológia. Tankönyv és szöveggyűjtemény.* Budapest, 1998. p.101

⁷ *Giay Béla – Nádor Orsolya: Magyar mint idegen nyelv. Hungarológia. Tankönyv és szöveggyűjtemény.* Budapest, 1998. pp.105-109

⁸ I.m.

⁹ Érdekes tanulmány hozzá: Sárkányiné Szabó Olga: *Az idegen nyelvi képzés és kommunikáció helyzete a Magyar Királyi Honvédségben. 1868-1914. Doktori értekezés.* Budapest, 2004.

1876-os év folyamán folytatásokban. Simonyi újításának lényege a latin grammatikákat követő, Simonyi szavával élve *grammatizáló* nyelvtanítási hagyománnyal való szakítás.”¹⁰

Simonyi életművében, nyelvészeti munkáiban az élő nyelvhasználat tényeiből indul ki. Azaz szerinte semmi nem helytelen, amit az adott korban élő emberek mondanak, használnak. „Nézete szerint a nyelvre vonatkozó vizsgálódásnak mindig a szóbeliségből, és nem pedig a konzervatív írásbeliségből kell kiindulnia.”¹¹ Szemléletét tükrözi vissza napjainkban a *német mint második nyelv* oktatásának koncepciója, valamint a kortárs nyugat-európai, magyar gyökerekkel rendelkező *magyar mint idegen vagy származási nyelv* tanulóinak igénye. Ezért véleménynyilvánítás nélkül, ebben a rendszerben vizsgálom a további kérdéseket.

2. Napjaink nyelvkönyveinek szerkezete

2.1. Bevezetés

Egy nyelvtankönyv szerkezetének elemzésénél először arra kell kitérnünk, hogy milyen piaci környezetben íródott a nyelvkönyv, kiknek szánták, valamint, hogy milyen céllal állította össze a szerző. Ebből következik a nyelvtanítási koncepció és a módszertani megközelítés.¹²

2.2. Egy nyelvtankönyv általános jellemzése

2.2.1. A belépési szint

Első kérdés Nyugaton: ki adta ki és mikor jelent meg. Ennél a pontnál érdemes kitérni a kiadó eddigi tevékenységére, mivel az híven tükrözi az eddig megjelent színvonalat és használhatóságot.

2.2.2. A piac

Napjainkban mélyreható változások történnek Európában. Egy új népvándorlás zajlik, amelynek része az idősebb német korosztály gondoskodó otthonkeresése is. Tízezrével költöznek Magyarországra azokkal a hollandokkal együtt, akik a klímaváltozás miatt szánják magukat költözésre. Emellett új nyelvtanulói réteg a magyar mint idegen nyelv oktatásában a *secondo* illetve a *seconda* – azaz a második generációs, az egyik szülő miatt migrációs háttérrel rendel-

¹⁰ Molnár Cecília Sarolta: Új *elmélet és gyakorlat – egy személyben* In: *Nyelv és Tudomány* 2013. február 22. <http://www.nyest.hu/hirek/uj-elmélet-es-gyakorlat-egy-szemelyben?comments>

¹¹ I.m.

¹² Beszámolómban Rácz Edit *Haladó-e a haladó üzleti nyelvkönyv?* (In: *Hungarológiai Évkönyv* 7. pp.179-184) c. tanulmányában felállított rendszerre támaszkodom.

kező fiataloké. Az új nyugat-európai riasztóan zárt kasztrendszer kialakulása miatt számos, eredetileg magyar származású szülő keres magyarul már nem beszélő gyermekének magyarországi továbbtanulási lehetőséget, s ehhez szeretné, ha magyarul tanulhatnának az iskolai rendszerben.

2.2.3. A célcsoport igényei

A magyar mint idegen vagy származási nyelvet tanulók célcsoportja tehát nem homogén. Eltekintve a szaknyelvi tanfolyamoktól, ha csak egy általános nyelvi kurzusra nézünk, akkor is meg kell különböztetni a korosztályokat: van, ahol elsődleges cél, hogy csak szóban értsék meg környezetüket. Mások célja, hogy minél pontosabban és írásban is meg tudják értetni magukat. A fiatal, továbbtanulni szándékozó célcsoport folyamatosan szeretne mind szakmai szituációkban is kommunikálni, mind saját gondolataikat megosztani.

2.2.4. Kiegészítő anyag

Fontos kérdés, hogy a tankönyvhöz készült-e munkafüzet, szerves egységet alkotva és egymással párhuzamosan használva a nyelvtankönyvvel. Elemzendő, hogy tartalmi szempontból a munkafüzet feladatai kiegészítik-e a tankönyvet, és elsősorban nyelvtani, szókészleti, nyelvhasználati és szövegértési jellegűek-e.

2.3. A nyelvkönyv részletes elemzése

2.3.1. A nyelvkönyv szerkezete

Minden nyelvtankönyv alapegysége a lecke. Ezek egyenlő hosszúságú fejezetek, ismétlődő elemekkel: pl. a nyitó oldalpár a főtéma bevezetésére szolgál, a záró oldalpárok pedig a főtémához kapcsolódó olvasmányok változatos gyakorlatokkal történő feldolgozását nyújtják. „Az altémák legtöbbször oldalpárokba rendeződnek. Mindig a témák köré szerveződnek a feladatok, és nem a feladatok köré a témák. A leckéken és az oldalpárokon belüli viszonylag kötetlen felépítés ellenére sok a visszatérő elem. A feladatok típusát ikonok és tónusok jelölik... A témák és a feladatok közötti gyors eligazodást segíti a tankönyv végén található mutató, amely leckénként és feladattípusonként csoportosítva táblázatba foglalja a tankönyv valamennyi feladatát, így segítségével célirányos, tematikus gyakorlás is végezhető.“¹³

¹³ I.m. p.181

2.3.2. A tankönyv nyelve

Napjainkban divat az egynyelvű tankönyv, de érdemes feltenni a kérdést, hogy bizonyos célcsoportok esetében megfelelő-e, hogy nincsen anyanyelvi magyarázat.

2.3.3. Tartalmi felépítés

Tematikus szerveződésű-e a nyelvkönyv? Német nyelvterületen megszokott a hat fő témacsoport köré rendeződő tizenkét téma. „Az egyes témák altémákra oszlanak... Ezek az altémák jelentik a keretet a nyelvi, nyelvhasználati, szókincsfejlesztő, szociokulturális és egyéb készségek gyakorlásához. A fokozatosság elve érvényesül abban a szerkesztési elképzelésben, hogy a nyelvtanulók a közvetlen környezetüktől haladnak a tágabb környezet felé... Ez az elrendezés segíti az általános és a szaknyelvi témák közötti minél simább átmenetet, ami alap- és középszintű szaknyelvkönyvek hiányában különösen indokolt.”¹⁴

2.3.4. A nyelvtan tárgyalása

Minden leckének tartalmaznia kell a már ismert és az eddig ismeretlen, új nyelvtani jelenségeket gyakoroltató feladatokat. Mindegyik nyelvtani feladat megfogalmazása kell, hogy tartalmazza az adott nyelvtani jelenség pontos nevét. Célszerű a magyar mint idegen nyelv esetében is a nyelvtani fejezetet három részre bontani: az első tárgyalja az újnak tekintett morfológiai elemeket (képzőket, ragokat és jeleket); a második nyújtson rendszeres gyakorlati mondatnyi ismereteket, haladó, új információkkal egyetemben; harmadik rész pedig, a kifejezés-gyűjtemény tegye az egész fejezetet „kerekké”.

2.3.5. A szókincs

A tankönyv jellegéből adódik, hogy milyen szókincsre, szakszókincsre helyezi a hangsúlyt. Elrendezése legyen tematikus, az általános szóanyag pedig a kommunikációs szituációkhoz igazodjék; mutassa be egyaránt a beszélt, és az írott nyelv sajátosságait. A magyar nyelv tanításánál külön ki kell emelni a szóképzés lehetőségét, amit más nyelveket beszélőknek tudatosan meg kell tanítani a képzőhasználattal, az igekötős igékkel és a szóösszetételekkel. Hasznosak a szólások és közmondások, valamint annak hangsúlyozása, hogy az idegen eredetű szavak helyettesíthetők a magyar nyelvben.

¹⁴ U.o.

2.3.6. A szövegek

A szövegek hossza és műfaji sokfélesége a nyelvtanuló célcsoport igényeihez igazodik. Ahhoz, hogy az érdeklődést fenntartsuk, olyan szövegekre van szükség, amelyeket a nyelvtanulók az adott témában anyanyelvükön is szívesen olvasnának. Ezzel kapcsolatban ha én nyelvtankönyv-szerkesztő lennék, akkor szabadon hagynék üres helyeket az egyes rövid, autentikus szövegeknek, s a tanárok, diákok számára általános instrukciókat adnék az adott témakörben egy témábavágó és érdekesítő, friss cikk, tanulmány, bejegyzés, poszt stb. feldolgozására. Az efféle kooperáció, kutatás, keresés erősítheti a külföldi nyelvtanuló magyar „országismeretét“, az általános intelligencia szélesítését és a kulturális ismeretanyag bővítését. Az ilyen módon közvetített információ pontosabb, hitelesebb, aktuálisabb és relevánsabb lesz a nyelvtanuló számára, mint egy évekkal azelőtt összeállított, sokszor érvényét veszített, gyakran kínos utalásokat tartalmazó szöveg.

2.3.7. A készségek fejlesztése

A nyomtatott nyelvtankönyvek általában a négy alapkészség közül már nemcsak a beszéd-készség, íráskészség és olvasott szöveg értésének közvetlen, rendszeres és fokozatos fejlesztésére összpontosítanak, hanem a CD formájában mellékelt hanganyagok a hallott szöveg értésének fejlesztését szolgálják.

- „A beszéd (*speaking*): sokak szerint a legfontosabb produktív készség és általában igaz is, hogy a tanulók először mondani tanulnak meg nyelvi elemeket s csak később írják le azokat. Az írással ellentétben a beszélt nyelv azonban sokszor nem tud ragaszkodni szigorúan és következetesen a nyelvtani szabályokhoz, mert igénybe veszi a szóbeli kommunikáció más elemeit is az információ minél gyorsabb továbbítása érdekében. Ezt a jelenséget saját nyelvünk használatakor is megfigyelhetjük. Ez az egyik fő oka annak, hogy a nyelvtanulók sokszor nehéznek találják megérteni mit is mond nekik az adott nyelvet anyanyelvként használó beszélgetőpartner. Ez a fő oka annak is, hogy miért is vált a modern nyelvtanításban a beszéd-készség következetes fejlesztése minden egyes nyelvvóra elengedhetetlen részévé.

- Az értés (*listening*): a legtöbb nyelvkönyv és sokszor még a legszínvonalasabb kiadók anyagai is méltatlanul kevés helyet biztosítanak a hallott szövegértést gyakorló és fejlesztő feladatok számára. Ennek az lehet az oka, hogy ezt a készséget tartják a legkönnyebben megszerezhetőnek, de a minőségi nyelvoktatást nyújtani akaró és tudó tanárok és intézmények természetesen tudják, hogy erről szó sincs. Egy nyelvtanulónak hiába van megfelelő szókincse az adott idegen nyelvből ahhoz, hogy bekapcsolódjon egy beszélgetésbe, nem fogja tudni követni azt - és érdemben nem is fog majd hozzászólni a témához - ha nem tudja pontosan megérte-

ni a beszélgetőpartnereit. Ez a szituáció is mutatja, hogy az idegen nyelvi hallás készségének hiánya még akkor is komoly gondot okozhat, ha egyébként valaki jól beszél az adott nyelvet.

- Az olvasás (*reading*): az egyik legösszetettebb képesség és nyelvi készség az olvasás és ezzel kapcsolatban a nyelvtanításban elfogadott tény, hogy az idegen nyelven való olvasási jártasságunkat jelentős mértékben befolyásolja az anyanyelvi olvasás képessége. Az idegen nyelvű olvasás tanfolyami és otthoni fejlesztésének vannak intenzív gyakorló és átfogó, széleskörű feladatai. Az előbbi egy rövidebb, pár soros szöveget vagy bekezdést vizsgál és ehhez kapcsolódóan feladatokat oldat meg oly módon, hogy a rendelkezésre álló idő alatt a hallgató aktív kölcsönhatásban van a szöveggel, gyakorolva az abban megtalált új nyelvi elemeket. Az átfogó olvasási feladatok fontos részei kell, hogy legyenek bármilyen nyelvi kurzusnak és ezek leggyakrabban az otthoni - megfelelően szintezett és megválasztott - idegen nyelvű könyvek vagy folyóiratok rendszeres olvasását jelentik.

- Az írás (*writing*): az idegen nyelven való íráskészség megfelelő megszerzése jó néhány nyelvi oktató szerint a legnehezebben elsajátítható készség és ha átgondoljuk, hogy ténylegesen itt nem csak egy egyszerű kompozíció vagy fogalmazás megírásáról, hanem feladatok, jegyzetek, beszámolók, leírások és levelek megírásáról is szó van, akkor lehet, hogy rejlik ebben is valamennyi igazság. A tanulók oldaláról viszont az látszik, hogy vannak akik több sikert vagy nagyobb élményt kapnak egy levél vagy egy beszámoló megírásakor, mert például szabadabban tudnak gondolkodni és szabadabban tudnak fogalmazni a hosszabb rendelkezésre álló idő miatt. Bárhogy is van, a nyelvoktatónak biztosítani kell, hogy a kiadott feladat szintje és tartalma megfelelő legyen és ha ez sikeres, akkor a hallgatók még jobban fogják élvezni az írásos formák elkészítését, munkáik kielégítőek és pontosan fogalmazottak lesznek.¹⁵

2.4. A kezdő nyelvkönyvek szintje¹⁶:

2.4.1. Szövegértés

- „Hallás utáni értés

A1: Megértem a személyemre, a családomra, a közvetlen környezetemre vonatkozó, gyakran használt, egyszerű szavakat és szókapcsolatokat, ha lassan és tagoltan beszélnek hozzám.

A2: Megértem a személyemhez közvetlenül kapcsolódó, gyakran használt szavakat és kifejezéseket (pl. személyes adataim, családom, vásárlások, szűk környezet, tanulás, munka). Megértem az egyszerű és világos hirdetések és üzenetek lényegét.

¹⁵ In: Pause Nyelviskola: *A négy alapkészség* <http://pause.hu/negyalapkeszseg>

¹⁶ A Közös Európai Referenciakeret (KER) alapján

- Olvasás

A1: Megértem a nagyon egyszerű mondatokat, például hirdetésekben, plakátokon vagy katalógusokban az ismert nevek vagy szavak segítségével.

A2: El tudok olvasni rövid, nagyon egyszerű szövegeket. Megtalálom a várható, konkrét információt a mindennapi, egyszerű szövegekben (pl. rövid hirdetés, prospektus, menü, menetrend), és megértem a rövid, egyszerű magánleveleket.

2.4.2. Beszéd

- Társalgás

A1: Képes vagyok egyszerű kapcsolatteremtésre, ha a másik személy kész mondanivalóját kissé lassabban vagy más kifejezésekkel megismételni illetve segíti a mondanivalóm megformálását. Fel tudok tenni és meg tudok válaszolni olyan kérdéseket, amelyek a mindennapi szükségletek konkrét kifejezésére szolgálnak.

A2: Az egyszerű, rutinszerű helyzetekben egyszerű és közvetlen módon cserélek információt mindennapi tevékenységekről vagy témákról. A nagyon rövid információcserére még akkor is képes vagyok, ha egyébként nem értek meg eleget ahhoz, hogy a társalgásban folyamatosan részt vegyek.

- Folyamatos beszéd

A1: Egyszerű kifejezésekkel és mondatokkal be tudom mutatni a lakóhelyemet és az ismerőseimet.

A2: Egyszerű eszközökkel és mondatokkal tudok beszélni a családomról és más személyekről, életkörülményeimről, tanulmányaimról, jelenlegi vagy előző szakmai tevékenységemről.

2.4.3 Írás

A1: Tudok képeslapra rövid és egyszerű (például nyaralási) üdvözlőt írni. Ki tudom tölteni egyszerű nyomtatványon a személyi adataimra vonatkozó részeket, például a szállodai bejelentőlapon a nevemet, az állampolgárságomat és a címemet.

A2: Tudok rövid, egyszerű jegyzetet, üzenetet, vagy magánjelleget, például köszönőlevelet írni.

2.5. A középhaladóknak szánt nyelvkönyvek szintje

2.5.1. Szövegértés

- Hallás utáni értés

B1: Megértem a világos, mindennapi beszéd lényegét, ha olyan témákról esik szó, mint a munka, a tanulás, a szabadidő, stb. Ki tudom szűrni a lényeget azokból a rádió- és tévéadásokból, amelyek aktuális eseményekről, szakmai vagy érdeklődési körömnek megfelelő témákról szólnak, ha eléggé lassan és tagoltan beszélnek.

- Olvasás

B1: Megértem a főként köznyelven, vagy a munkámhoz közvetlenül kapcsolódó szaknyelven megírt szövegeket. Magánlevélben megértem az események, érzelmek vagy kívánságok leírását.

2.5.2. Beszéd

- Társalgás

B1: Elboldogulok a legtöbb olyan nyelvi helyzetben, amely utazás során adódik. Felkészülés nélkül részt tudok venni az ismert, az érdeklődési körömnek megfelelő, vagy a mindennapi témákról (pl. család, szabadidő, tanulás, munka, utazás, aktuális események) folyó társalgásban.

- Folyamatos beszéd

B1: Egyszerű kifejezésekkel tudok beszélni élményekről, eseményekről, álmairól, reményeimről és céljaimról. Röviden is meg tudom magyarázni, indokolni véleményemet és terveimet.

2.5.3. Írás

B1: Egyszerű, folyamatos szövegeket tudok alkotni olyan témákban, amelyeket ismerek, vagy érdeklődési körömbe tartoznak. Élményeimről és benyomásaimról magánleveleket tudok írni.

2.6. A haladóknak szánt nyelvkönyvek szintje

2.6.1. Szövegértés

- Hallás utáni értés

B2: Megértem a hosszabb beszédeket és előadásokat, illetve még a bonyolultabb érveléseket is követni tudom, amennyiben a téma számomra elég ismert. Többnyire megértem a híreket és

az aktuális eseményekről szóló műsorokat a tévében. Általában értem a filmeket, ha a szereplők köznyelven beszélnek.

C1: Még a nem világosan szerkesztett és rejtett jelentéstartalmú, hosszú szöveget is megértem. Szinte erőfeszítés nélkül értem meg a tévéműsorokat és a filmeket.

- Olvasás

B2: El tudom olvasni azokat a cikkeket és beszámolókat, amelyek jelenkori problémákkal foglalkoznak, és szerzőjük véleményét, nézetét fejtik ki. Megértem a kortárs irodalmi prózát.

C1: Megértem a hosszú, összetett, tényszerű és irodalmi szövegeket; érzékelem bennük a különböző stílusjegyeket. A szakmai cikkeket és a hosszú műszaki leírásokat akkor is megértem, ha nem kapcsolódnak szakterületemhez.

2.6.2. Beszéd

- Társalgás

B2: Az anyanyelvi beszélővel természetes, könnyed és közvetlen kapcsolatteremtésre vagyok képes. Aktívan részt tudok venni az ismert témákról folyó társalgásban, úgy, hogy közben érvelve kifejtem a véleményemet.

C1: Folyamatosan és gördülékenyen fejezem ki magam, ritkán keresek szavakat és kifejezéseket. A nyelvet könnyeden és hatékonyan használom a különböző társadalmi és szakmai kapcsolatokban. Gondolataimat, véleményemet pontosan ki tudom fejteni; hozzászólásaimat a beszélőtársakéhoz tudom kapcsolni.

- Folyamatos beszéd

B2: Világosan és kellő részletességgel fejezem ki magam számos, érdeklődési körömbe tartozó témában. Ki tudom fejteni a véleményemet valamely aktuális témáról úgy, hogy részletezem a különböző lehetőségek előnyeit és hátrányait.

C1: Világosan és részletesen tudok leírni bonyolult dolgokat úgy, hogy más kapcsolódó témaköröket is bevonok, egyes elemeket részletezek, és mondanivalómat megfelelően fejezem be.

2.6.3. Írás

B2: Világos és részletes szövegeket tudok alkotni az érdeklődési körömbe tartozó számos témáról. Tudok olyan dolgozatot vagy beszámolót írni, amely tájékoztat, érveket és ellenérveket sorakoztat fel valamiről. Levélben rá tudok világítani arra, hogy milyen jelentőséget tulajdonítok az eseményeknek, élményeknek.

C1: Képes vagyok arra, hogy álláspontomat világos, jól szerkesztett szövegben fogalmazzam meg. Levélben, dolgozatban, beszámolóban úgy tudok összetett témákról írni, hogy a fontosnak tartott dolgokat kiemelem. Stílusomat az olvasóhoz tudom igazítani.”¹⁷

2.7. A gyerekeknek szánt nyelvkönyvek

A gyerekeknek szánt nyelvkönyvek kapcsán első és legfontosabb rámutni arra a különbségre, ami a klasszikus magyar nyelvkönyvek alapossága és a „nyugati” nyelvkönyvek laza, könnyed stílusa között feszül. Egy Nyugaton élő nyelvtanár döbbenettel forgatja a volt szocialista országok 30-40 évvel ezelőtti nyelvkönyveit, az idősebb, Magyarországon élő nyelvtanárok pedig sokszor csalódottan és értetlenül lapozgatják a súlyra nehéz, nagyalakú színes nyugati kiadványokat, s nem tudnak vele igazából mit kezdeni.

Tapasztalatból tudom, hogy a mai napig örülnek a gyerekek mind Közép-, mind Nyugat-Európában egy színes, rövid kis olvasmányoknak, egy kerek történetnek, amit meg tudnak „fogni”, értelmezni, majd megtanulni. Ugyanígy viszonyulnak az énekekhez, népdalokhoz, amelyekből a legváratlanabb pillanatokban és szituációkban spontán idéznek; szellemesen és odaillően. Ezzel párhuzamosan kedves és kellemes időtöltés a különböző dialógusok különböző párokban való végeláthatatlan gyakoroltatása – általában a legcsekélyebb eredmény nélkül.

Én mindig tankönyvellenes voltam, vagyok és nagy valószínűséggel az is maradok. Sokkal nagyobb eredmény érhető el, ha a tanár a napi aktualitásokat csempészi be a tananyagba. Hiába van egy nagyalakú, ezért biztosan számárfüles és középen megtörött színes, fényes kiadványban néhány sor arról, hogy KicsiX vár KicsiZre, mert együtt mennek majd valahová, s ennek leple alatt egy nyelvtani kulcsfogalom (pl. a magyar tárgyas ragozás) kerül terítékre, a gyerekeket nem fogja érdekelni. Viszont ha felírom a táblára, hogy „láttál már bohócot”, illetve „láttad már a rémbohócot” – azonnal minden gyerek felfigyel. Egy közösen összeállított szövegecske téma marad a gyerekek között, amire egymás akár még a célnyelven is utalnak egymás között a tanórán kívül.

Ezért számomra nem létezik se gyerekeknek szóló nyelvtankönyv, se szókirakó, szódominó vagy más hasonló gyerekeknek szánt feladat, mert teljesen érdektelen. Kizárólag gyerekeknek szóló nyelvtani összefoglalókra van (pontosabban lenne) szükségem és színes, képes egynyelvű szótárakra, egyszerűen megfogalmazott, frappáns definíciókkal. Minden más a gyerekszerető tanár feladata.

¹⁷ A szinteket az Europass honlapjáról idéztem: <https://europass.cedefop.europa.eu/hu/resources/european-language-levels-cefr>

Más a helyzet viszont a művelődéstörténeti háttér bemutatásával úgy 10 éves kortól. Itt már elengedhetetlen egy-egy tematikus, kisalakú füzet, amely különböző korszakokat, tájegységeket, meséket mutat be. A Balassi-füzetekre gondolok például, ami telitalálat, s eredményesen használható a nyelvtanításnál. Rejtvények, keresztrejtvények is jól beilleszthetők a tananyag menetébe, ha illeszkednek az adott témához.

3. Interaktív tananyagok, tanítási segédletek¹⁸

3.1. A digitális tananyagok csoportosításának lehetséges szempontrendszerei

Falus Iván, amikor az alkalmazott tanítási módszereket kategorizálta, akkor megkülönböztetett klasszikus, interaktív és új generációs módszereket. „Klasszikus módszerek a következők: magyarázat, előadás, megbeszélés, szemléltetés, egyéni munka. Interaktív módszerek: csoportmunka, páros munka, vita módszer, játék, a tanulók kiselőadásai. Új generációs módszerek pedig: kooperatív módszerek, projektmódszer, számítógépes módszerek, internet, multimédia¹⁹...

Kárpáti Andrea... a digitális taneszközök fajtáiról a következőképpen ír: 'a számítógéppel segített tanítást és tanulási környezetet a tananyagok fajtái és a gépek oktatási folyamatban betöltött szerepe szerint csoportosítjuk:

A tananyagok fajtái

- mechanikus begyakoroltató feladatok ellenőrzéssel (*drill-and-practice*)
- oktatási segédlet magyarázatokkal (*tutorial*)
- interaktív információs rendszer (*multimedia dialogue system*)
- oktatásszervező programok (*management*)

A gép szerepe az oktatási folyamatban:

- házitanár (*tutor*)
- bemutatja a tananyagot, majd kérdez
- értékeli a válaszokat
- válaszok minősége alapján új tananyagot ad/gyakoroltat
- dokumentálja a diák haladását
- segédeszköz (*tool*)

¹⁸ Ezt a fejezetet [Fischerné Dárdai Ágnes]: *A tankönyvkiadók által készített digitális tananyagok műfaji rendszerezése*. [Budapest, é.n.] c. munkája alapján dolgoztam fel. www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop422b/2010-0029_kotet_15_247/247.pdf

¹⁹ Fischerné Dárdai Ágnes idézi Falus Iván teóriáját Falus Iván: *A tanári tevékenység és a pedagógusképzés új útjai*. Budapest. 2006. pp.67–113. munkájából.

- mérőeszköz
- szimuláció (kísérleti eszköz)
- *edutainment*: a tananyaghoz kapcsolódó vagy jutalmazó játékok
- tanuló (*tutee*)
- a diák programoz
- a diák maga állítja be a tanulási környezetet
- a diák átalakítja a meglévő eszközt
- adott problémára programot készít
- oktatásszervező (*manager*)
- felméri a tanuló meglévő tudását/igényeit
- kiválasztja a tananyagot, vizsgafeladatot, illetve információs forrást
- vizsgáztat és visszajelez
- nyilvántartja a haladást, összeméri a tanulókat/osztályokat.²⁰

A Benedek András által szerkesztett kiadványban a tananyagtartalom szervezeti felépítése, illetve a tananyag elemek elérési útja szerinti csoportosításról olvashatunk:

- lineáris,
- hierarchikus,
- rácsszerkezetű,
- hálós,
- empirikus.

Emellett azonban más megközelítésű csoportosítással is él a szerző, mely szerint léteznek:

- begyakorló programok, melyek célja az ismeretek megerősítése.
- Ismeretközlő, tanító programok, melyek segítik a tanulót az új ismeret megszerzésében.
- Problémamegoldó programok, melyek a problémamegoldó képességet fejlesztik.
- Szimulációs programok, melyek nagymértékben segítik a gyors megértést és a biztosabb rögzülést.
- Illetve játékprogramok, melyek motivációs erejük miatt lehetnek hatékonyak a tanulási folyamat során²¹.

Karlovitz János és Karlovitz János Tibor igen sokféle taneszköz csoportosítási szempontrendszer gyűjtött össze:

²⁰ Fischerné Dárdai Ágnes idézi Kárpáti Andrea: *Digitális pedagógia*. In: *Új Pedagógiai Szemle*, 1999/4. pp.76-90. c. munkáját <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00026/1999-04-ta-Karpati-Digitalis.html>

²¹ Fischerné Dárdai Ágnes idézi Benedek András: *Digitális Pedagógia - tanulás IKT környezetben*. Budapest, 2008. c. munkáját

Felhasználó személye szerint:

- tanár,
- tanuló
- mindkettő számára alkalmazható taneszközök

Iskolafokokozatok, iskolatípusok és tantárgyak szerinti felosztás...

Taneszközök generációi alapján:

- Első nemzedék: melyeknek készítése, előhívása, működtetése nem igényel gépi berendezést, más eszközt.
- Második nemzedék: melyek előállítása már gépekkel történik, de a bennük rejlő információk közvetítéséhez nincs szükség gépre, eszközre.
- Harmadik nemzedék: taneszközeire az jellemző, hogy gépi berendezések szükségesek nemcsak az eszközök információtartalmának betáplálásához, hanem előhívásához, vagyis az iskolai használathoz is.
- Negyedik nemzedék: a tanulók egyénileg, otthoni munkájukban is gyakran használják, általuk tehát egyféle eszközhasználati készségre is szert tesznek. Így a negyedik taneszköz-generáció tagjai nemcsak információközvetítő, de készség- és képességfejlesztő szerepet is betöltenek.
- Ötödik nemzedék: amelybe azok az interaktív eszközök – és az általuk közvetített programok – tartoznak, amelyek lehetővé teszik nemcsak a gyors visszacsatolást, de az anyagok alakítását, bővítését is, sőt az állandó párbeszédet a programmal.²² ...²³

3.2. Műfaji rendszerezés

„A kiadók tananyag és taneszköz kínálatának, tanítási – tanulási folyamatában betöltött szerepe, funkciója szerinti elemzés során négy fő csoport rajzolódott ki. Ezekben belül viszont további kategóriák hozhatók létre. E kategóriák azonban markánsan elkülönülnek, helyenként pedig összeolvadnak és átfedésben vannak... Rendkívül fontos, hogy rendszerbe foglalva, átlátható műfaji megkülönböztetéseket tegyünk. Az alábbi táblázat igyekszik minden fontos szempontot figyelembe venni, és olyasfajta eligazodást nyújtani, mely nem csak összegyűjti, felsorolja, de bizonyos szinten össze is hasonlítja a kínált digitális tananyagokat, taneszközöket.

²² Fischerné Dárdai Ágnes idézi Karlovitz János – Karlovitz János Tibor: *Korszerű oktatástechnológia*. Budapest, 2003. c. munkáját

²³ In: [Fischerné Dárdai Ágnes]: *A tankönyvkiadók által készített digitális tananyagok műfaji rendszerezése*. [Budapest, é.n.] pp.3-5. www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop422b/2010-0029_kotet_15_247/247.pdf

TANKÖNYVKIADÓK ÁLTAL KÉSZÍTETT DIGITÁLIS TANANYAGOK				
	digitalizált könyvek	interaktív oktatási segédletek	digitális alkalmazások (applikációk)	internetes tartalmak
tantárgyakra, leckékre tagolt	szerkeszthető digitalizált könyvek	szemléltetéssel, feladatokkal ellátott óravázlatok		kiadók által nem korlátozott elérésű anyagok
	extra tartalmakkal ellátott digitalizált könyvek	szerkeszthető, bővíthető óravázlatok	geometriai szerkesztő	tanári kiegészítések, fejlesztések
		feladatgyűjtemények		
tantárgy független		készségfejlesztők	feladatkészítő	játékok
		digitális szemléltető anyag gyűjtemény	animáció készítő	az oktatási színtér szereplői számára létrehozott közösségi felületek)

24

3.2.1. Digitalizált könyvek

„A digitális tananyagok első fejlesztési alapjait az elektronikus tankönyvek jelentették, melyek a papíralapú tankönyvek beszkenelt változatának tekinthetők. Az... interaktív táblára történő kivetítéssel a tárgyalt tankönyvi részek elemzése, bemutatása jobban követhető, a közös munka eredményesebbé válhat... Interaktivitásról ebben az esetben nem beszélhetünk, inkább egyszerű szemléltetésről lehet szó, ami elsősorban a frontális tanítást segíti. A kiadók fejlesztéseiben már megjelennek multimédiás, esetleg interaktív elemek is. Ilyenek jellemzően: multimédiás szemléltetőeszközök, interaktív feladatok és interaktív szemléltető animációk, lexikon... Az egyszerű digitalizált tankönyvnél jóval nagyobb segítség ez a tanároknak, az órai felhasználásuk sokkal sokszínűbb, módszertanilag is változatosabb lehet, s a differenciálást is segítheti. A plusz tartalmak, igényesen kivitelezett animációk, multimédiás elemek motiváló hatása az alap tankönyvnél jóval erősebb.”²⁵

²⁴ I.m. p.16

²⁵ In: Fischerné Dárdai Ágnes: *Az interaktív táblákhoz készített digitális tananyagok számbavétele, rendszerezése, a fejlesztések jellemző irányainak bemutatása és értékelése. Kutatási jelentés.* Pécs. 2009. <http://www.nefmi.gov.hu/kozoktatás/tankonyvkutatasok/elemzes-interaktiv>

3.2.2. Interaktív oktatási segédletek

Az interaktív oktatási segédletek „jellemzően a tankönyvektől lényegében független interaktív, multimédiás taneszközök, oktatási segédanyagok... Ezek egy részét a diákok önállóan is használhatják, más részük kifejezetten tanórai felhasználásra készült, a tanórát hivatott változatosabbá, szemléletesebbé, érdekesebbé tenni. Az ilyen típusú tananyagok motiváló hatása valószínűleg nagyobb, mint a tankönyvekhez kapcsolódó anyagoké... Kifejezetten digitális táblán történő tanórai felhasználásra tervezett tananyagok ezek, melyek az egyszerű digitális tankönyveknél árnyaltabb módszertani segítséget jelenthetnek a pedagógusok számára a tanóra megtartásában... Tömör vázlatokat, szemléltető animációkat, videókat, diákat és az órákon jól használható interaktív feladatokat és tesztsorokat tartalmaznak. A tankönyvi tematikát követik, mintegy a tankönyv kiegészítései, ezáltal megkönnyítik a tanulást és a tanítást is.”²⁶

3.2.3. Alkalmazások, applikációk

„Az alkalmazás (*application, app*)... egy számítógépes program... amit egy feladat vagy feladatkör végrehajtására terveztek. Az alkalmazás lehet felhasználói, amit emberek számára terveztek, konkrét munkák megkönnyítésére szolgáló eszköz (pl. médiaszerkesztő programok, tervezői programok stb.), vagy háttérben futó alkalmazások, amik az operációs rendszer munkáját segítik vagy annak képességeit bővítik ki (pl. ütemezett feladatok).“²⁷ A felhasználói alkalmazások között számtalan lehetőség van a nyelvoktatás területén, amivel a tanórákat érdekesebbé tenni és a diákok motivációját növelni lehet: a feladatkészítő, a „térkép manipuláló”, a képszerkesztő (pl. milyen színű a labda), a valódi jelenlétet imitáló megfigyelő, körbejáró és sétáló alkalmazások, vagy az animációkészítő applikációk.

3.2.4. Internetes tartalmak

„A legtöbb kiadói internetes oldalon találunk egy vagy több, egyszerűbb vagy összetettebb interaktív játékot. Ezek között megtalálhatók az egyszerű kérdezz-feleleken túl úgynevezett *flash* játékok is. Az ilyen játékok általában tantárgyfüggetlen, mindenki által hozzáférhető és játszható, elsősorban a tananyag felé fordulásra motiváló játékok, melyek azonban sokszor a konkrét tananyagot kérdezik vissza játékos formában, de van közöttük készségfejlesztő is...”

Az igazán meghatározó többletértéket a kiadók tananyagmegosztó portáljain valószínűleg a tanári kiegészítések, szerkesztések, továbbfejlesztések jelentik. Ezek többnyire szaba-

²⁶ I.m.

²⁷ In: *Alkalmazás (számítástechnika)*. A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából
[https://hu.wikipedia.org/wiki/Alkalmaz%C3%A1s_\(sz%C3%A1m%C3%ADt%C3%A1stechnika\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Alkalmaz%C3%A1s_(sz%C3%A1m%C3%ADt%C3%A1stechnika))

don közölhetőek... A tapasztalat szerint, ezeket elsősorban a tanárok használják az oktatási szintár szereplői közül, főként diákokkal történő feladatmegosztásra, továbbá egymással történő tananyagcserékre...

A kiadói portálok közösségteremtő funkciója nem hagyható figyelmen kívül, hiszen tanárok szülők és akár diákok is megoszthatják tapasztalataikat más oldalakon talált segédletekről, órai alkalmazásokról. Ötleikkel talán a leghatékonyabb módon képesek segíteni egymás munkáját, és kijavítani a hibákat. Ezért aztán mindegyik említett portálon találunk fórumot, csetelhetünk, és elérhetővé tehetünk tartalmakat.²⁸

²⁸ In: [Fischerné Dárdai Ágnes]: *A tankönyvkiadók által készített digitális tananyagok műfaji rendszerezése*. [Budapest, é.n.] p.21 www.tankonyvtar.hu/en/tartalom/tamop422b/2010-0029_kotet_15_247/247.pdf

II. A MagyarOK nyelvtankönyvcsalád I. kötetének bemutató elemzése

1. A MagyarOK nyelvtankönyvcsalád általános jellemzése¹

1.1. Kiadó

A MagyarOK nyelvtankönyvcsaládot a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi Kara adja ki folyamatosan 2013-tól. A kar történeti elődje a Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem 1918-ban megalakult pozsonyi orvosi kara, jogelődje pedig az 1951-től 1999 végéig önálló intézményként működő Pécsi Orvostudományi Egyetem (POTE). Olyan professzorok oktattak itt többek között, mint Heim Pál, Szentágothai János és Entz Béla. 2008-ban a 168 magyar egyetemi kar közül átfogó értékelés alapján megosztott első helyezést ért el; az így is híressé vált intézmény hallgatóinak száma megugrott. Diplomái elfogadottak és megbecsültek mind az Európai Unióban mind az Egyesült Államokban. Külföldi hallgatói napjainkban 52 országból érkeznek. Az Általános Orvostudományi Kar angol nyelvű képzése mintegy 25, a német pedig 6 éves múltra tekint vissza.

Ennek értelmében a Pécsi Tudományegyetem karoktól független, összegyetemi Idegen Nyelvi Központja az egyetem oktatáspolitikájával összhangban nemcsak erős hangsúlyt fektet a magyar mint idegen nyelv oktatására, hanem számos hungarológia és információtechnológiai konferencia és tanártovábbképzés színhelye is.

1.2. Piac

A közoktatás színvonalának általános európai süllyedésével sajnos egyre kevesebben vállalkoznak az orvosi pályára. A megemelkedő nyugat-európai árak miatt sokan visszariadnak a nyugati egyetemektől – s inkább a nemcsak olcsóbb, de ahogy feljebb már utaltam rá, hasonlóan színvonalas, német és angol nyelvű magyarországi, pontosabban pécsi képzést választják. Mivel azonban a többéves magyarországi tartózkodáshoz elengedhetetlen a magyar nyelv bizonyos fokú ismerete, ezért már pusztán az egyetemi diákság körében is biztosított a piaci kereslet.

Emellett mélyreható változások is történnek Európában. Egy új népvándorlás zajlik, amelynek része az idősebb német korosztály gondoskodó otthonkeresése is. Tízezrével költöznek Magyarországra azokkal a hollandokkal együtt, akik a klímaváltozás miatt szánják magukat költözésre – és a magyar nyelv tanulására.

¹ Beszámolómban Rácz Edit *Haladó-e 'a haladó üzleti nyelvkönyv?* (In: *Hungarológiai Évkönyv* 7. pp.179-184) c. tanulmányában felállított rendszerre támaszkodom.

1.3. Célcsoportok

A magyar mint idegen vagy származási nyelvet tanulók célcsoportja tehát nem homogén. Eltekintve a szaknyelvi tanfolyamoktól, ha csak egy általános nyelvi kurzusra nézünk, akkor is meg kell különböztetni a korosztályokat: van, ahol elsődleges cél, hogy csak szóban értsék meg környezetüket. Mások célja, hogy minél pontosabban és írásban is meg tudják érteni magukat. A fiatal, továbbtanulni szándékozó célcsoport folyamatosan szeretne mind szakmai szituációkban is kommunikálni, mind saját gondolataikat megosztani.

A MagyarOK nyelvtankönyvcsalád elsősorban azoknak a (fiatal) felnőtteknek íródott, „akik nemcsak gyors betekintést akarnak szerezni a nyelvbe, hanem valóban szeretnének megtanulni magyarul, és ezt a célt strukturált tananyag segítségével kívánják megvalósítani. A MagyarOK sok kommunikációs helyzet számos variánsát tanítja, és olyan módszertani arzenált ad hozzá, amelyre tanár és diák egyaránt rábízhatja magát. Az erőteljes progresszió azonban szorgalmat és kitartó munkát kíván... mind egyénileg, mind csoportban tanuló diákoktól és a kollégáktól is.”²

1.4. A nyelvtankönyvcsalád részei

A MagyarOK nyelvtankönyvhöz – azzal szerves egységet alkotva – munkafüzet is készült; amelyek párhuzamosan használva egymást tartalmi, nyelvtani, szókészleti, nyelvhasználati és szövegértési szempontból is harmonikusan kiegészítik.

„A nyelvkönyvcsalád szerves része az ingyenesen letölthető, az oktatói munkát megkönnyítő és az önálló tanulást is lehetővé tevő eszköztár, amely a www.magyar-ok.hu címen érhető el. Itt a következő tartalmak találhatóak meg:

- tanári kézikönyv, mely feladatról feladatra vezeti a nyelvtanárt;
- hanganyagok (online hallgatható illetve letölthető formában);
- munkalapok;
- ismétlő/zárótesztek;
- megoldókulcs;
- többnyelvű nyelvtani magyarázatok és összefoglalók;
- többnyelvű szöveget és a hasznos kifejezések listája;
- a tankönyv korpusz alapú szótára;
- önellenőrzést szolgáló mérleg;

² <http://mid-van.hu/hirek/50-tananyag-bemutato-magyarok>

- a szóképzést tárgyaló dokumentum;
- az instrukciók fordítása;
- tanmenetek forrásnyelvi és célnyelvi környezetre szabva.

A holnapon elérhető a kötetek tartalomjegyzéke, előszava – mely részletesebben szól a módszertani alapelvekről – s egy-egy mintafejezet is.”³

2. A MagyarOK nyelvtankönyvcsalád I. kötetének kezdő (A1+) általános szintje⁴

2.1. Szövegértés

- „Hallás utáni értés

A1: Megértem a személyemre, a családomra, a közvetlen környezetemre vonatkozó, gyakran használt, egyszerű szavakat és szókapcsolatokat, ha lassan és tagoltan beszélnek hozzám.

A2: Megértem a személyemhez közvetlenül kapcsolódó, gyakran használt szavakat és kifejezéseket (pl. személyes adataim, családom, vásárlások, szűk környezet, tanulás, munka). Megértem az egyszerű és világos hirdetések és üzenetek lényegét.

- Olvasás

A1: Megértem a nagyon egyszerű mondatokat, például hirdetésekben, plakátokon vagy katalógusokban az ismert nevek vagy szavak segítségével.

A2: El tudok olvasni rövid, nagyon egyszerű szövegeket. Megtalálom a várható, konkrét információt a mindennapi, egyszerű szövegekben (pl. rövid hirdetés, prospektus, menü, menetrend), és megértem a rövid, egyszerű magánleveleket.

2.2. Beszéd

- Társalgás

A1: Képes vagyok egyszerű kapcsolatteremtésre, ha a másik személy kész mondanivalóját kissé lassabban vagy más kifejezésekkel megismételni illetve segíti a mondanivalóm megformálását. Fel tudok tenni és meg tudok válaszolni olyan kérdéseket, amelyek a mindennapi szükségletek konkrét kifejezésére szolgálnak.

A2: Az egyszerű, rutinszerű helyzetekben egyszerű és közvetlen módon cserélek információt mindennapi tevékenységekről vagy témákról. A nagyon rövid információcserére még akkor is

³ U.o.

⁴ A Közös Európai Referenciakeret (KER) alapján

képes vagyok, ha egyébként nem értek meg eleget ahhoz, hogy a társalgásban folyamatosan részt vegyek.

- Folyamatos beszéd

A1: Egyszerű kifejezésekkel és mondatokkal be tudom mutatni a lakóhelyemet és az ismerőseimet.

A2: Egyszerű eszközökkel és mondatokkal tudok beszélni a családomról és más személyekről, életkörülményeimről, tanulmányaimról, jelenlegi vagy előző szakmai tevékenységemről.

2.3. Írás

A1: Tudok képeslapra rövid és egyszerű (például nyaralási) üdvözlőt írni. Ki tudom tölteni egyszerű nyomtatványon a személyi adataimra vonatkozó részeket, például a szállodai bejelentőlapon a nevemet, az állampolgárságomat és a címemet.

A2: Tudok rövid, egyszerű jegyzetet, üzenetet, vagy magánjellegű, például köszönőlevelet írni.”⁵

3. A MagyarOK nyelvtankönyv és munkafüzet I. kötetének részletes elemzése

3.1. Szerkezet

A nyelvtankönyv alapegysége a nyolc lecke, azaz a nyolc egyenlő hosszúságú, spirális jellegű fejezet. Ez azt jelenti, hogy az újabb részek a tanult elemeket ismétlik és bővítik. A témák a következők:

- 1.) A magyar nyelv
- 2.) Találkozás
- 3.) Ismerkedés az irodában
- 4.) A városban
- 5.) Vásárlás, étterem
- 6.) Szolgáltatások, szabadidős programok
- 7.) Aktív napok
- 8.) Édes otthon

⁵ Az Europass honlapjáról idéztem: <https://europass.cedefop.europa.eu/hu/resources/europeanlanguage-levels-cefr>

A munkafüzet a nyelvtani összefoglalókra és gyakorlatokra koncentrál, a nyelvtan-könyvhöz hasonlóan szintén nyolc nagy fejezetben. Napjaink szokásához híven a 2. fejezettel kezd.

3.2. Nyelv

Napjainkban divatként ez a tankönyvcsomag is egynyelvű, de az internetes honlapon számos angol nyelvű kiegészítő anyag található hozzá.

3.3. Tartalmi felépítés

A nyelvkönyv egyértelműen tematikus szerveződésű. Eltér a német nyelvterületen megszokott a hat fő témacsoport köré rendeződő tizenkét témától, s ahogy már említettem, nyolc fejezetből áll. Témái altémákra oszlanak, amelyek keretbe foglalják a nyelvi, nyelvhasználati, szókincsfejlesztő, szociokulturális és egyéb készségek gyakorlását. A szerkesztési elképzelésben a fokozatosság elve érvényesül; a nyelvtanulók a közvetlen környezetüktől haladnak a tágabb környezet felé, így segítve a témák közötti minél gördülékenyebb átmenetet:

- 1.) A magyar nyelv (*Néhány nemzetközi szó*)
- 2.) Találkozás (*Köszönések. Bemutatkozás. Országok és városok. Nemzetiségek és nyelvek. Számok. Mennyi az idő? Foglalkozások. Én és a családom. Összefoglalás.*)
- 3.) Ismerkedés az irodában (*Hogy vagy? Hogy van? Használati tárgyak. Tárgyleírás. Technikai problémák. Emberi tulajdonságok. Összefoglalás.*)
- 4.) A városban (*Hány óra van? Mennyi az idő? Milyen nap van ma? Helyek a városban. Közlekedési eszközök. Útbaigazítás. Város és falu. Összefoglalás*)
- 5.) Vásárlás, étterem (*Élelmiszerek és mennyiségek. A piacon. Mit eszünk? Mit iszunk? Az étteremben. Ruhavásárlás. Színek. Összefoglalás*)
- 6.) Szolgáltatások, szabadidős programok (*Helyek és helyzetek. Mit csinálsz, ha van egy kis idő? Időpont-egyeztetés. Hobbik és szabadidő. Hurrá, nyaralunk! Összefoglalás.*)
- 7.) Aktív napok (*Egy átlagos munkanap. Mit csinálunk a munkahelyen? Egy magyar egyetemista Japánban. Nyelvtanulás. Összefoglalás.*)
- 8.) Édes otthon (*A mi családjunk. Családi ünnepek: születésnap. Helyiségek a házban. Bútorok és használati tárgyak. Otthoni tevékenységek, házimunka. Összefoglalás*)

3.4. Nyelvtani megközelítés

A nyelvtankönyvhöz kapcsolódó munkafüzet egyértelműen és tisztán *nyelvtani munkafüzet*. Minden lecke tartalmaz már ismert és eddig ismeretlen, új nyelvtani jelenségeket gyakoroltató feladatokat. Mindegyik nyelvtani feladat megfogalmazása tartalmazza az adott nyelvtani jelenség pontos nevét. Mivel a felölelt nyelvtani anyag a gyakorlatokkal együtt igen terjedelmes, ezért most itt csak a 4. lecke nyelvtani anyagát részletezem:

- Időhatározók: *Mikor? Hány órákor? Melyik napszakban? Melyik napon?*
- Időhatározók: *Mettől meddig?*
- Segédigék: *lehet*
- A társ- és eszközhatározó: *-val/-vel*. Főnevek. Névmások.
- Helyhatározók: *Hova? Hol? Honnan?* Főnevek. Névmások, határozószók. Személyes névmások.
- Rendhagyó igék: *megy, jön*.
- A számnév toldalékolása: *Hányas?*
- A többes szám: *-k*
- Ikes igék
- Többszörös toldalékolás: *-k*
- Szórend: *ige és vonzat*. Állítás: „automatikus” fókusz. Állítás: más mondatrész van a fókuszban. Fókusz kérdésben. Fókusz tagadásban.

3.5. Szókincs

A tankönyv jellegéből adódik, hogy az általános szókincsre helyezi a hangsúlyt. Elrendezése tematikus, az általános szóanyag pedig a kommunikációs szituációkhoz igazodik; főleg a beszélt nyelv sajátosságait mutatja be. Az A1-es szint után szereplő pluszjel arra utal, hogy a szókincs és a nyelvtani anyag túlmutat a Közös Európai Referenciakeretben meghatározott A1-es tudáson, ami megkönnyíti a szintek közötti lépést.

Fejezetenként angol–német–olasz, cseh, holland és lengyel nyelvű szójegyzékek segítik a felkészülést a nyelvtankönyvhöz és munkafüzetéhez szorosan kapcsolódó honlapon. Teljes szójegyzék készült emellett angol–német–francia és cseh nyelven is. A szójegyzékben szerepelnek a szófajok és a toldalékaik (a főnevek többes számú, tárgyestű és birtokos személyjeles, a melléknevek középfokú és határozóragos, illetve az igék főnévi igenévi, múlt idejű és felszólító módú formái) is. Kiemelendő a „Nehéz szavak kontextusban” magyar–angol és ma-

gyar–német szójegyzék a kontextusnak megfelelő példamondatokkal. Hangsúlyt fektet a szóképzés lehetőségére képzőhasználat, igekötős igékkel és szóösszetételekkel a „Szóképzés és szóösszetételek“ elnevezésű fájl a szóalkotás különböző módjaival a szókincs gazdagítás eszközeként. Hasznos az arra való utalás, hogy az idegen eredetű szavak helyettesíthetők a magyar nyelvben.

3.6. Szövegek

A szövegek hossza és műfaji sokfélesége a nyelvtanuló célcsoport igényeihez igazodik. Ahhoz, hogy az érdeklődést fenntartsuk, olyan szövegekre van szükség, amelyeket a nyelvtanulók az adott témában anyanyelvükön is szívesen olvasnának.

Ennek szellemében szerkesztette, írta meg Szita Szilvia és Pelcz Katalin a nyelvtankönyvet és a munkafüzetet. Erről így vallanak a velük készült interjúban: a „tankönyvcsaláddal kapcsolatos munkálatok fontos részét képezte a módszertani elvek kidolgozása. A koncepció kidolgozásakor számba vettük napjaink releváns nyelvészeti kutatásainak eredményeit és a modern technológiák nyújtotta lehetőségeket is. Így valamennyi kötet változatos és nagy nyelvi inputot ad, amelynek feldolgozását elsősorban kooperatív tanulási és tanítási stratégiák vezetik. A tananyag a multimodalitás elvét valósítja meg, vagyis lehetőség szerint egyszerre több érzékszervet és készséget von be a tanulási folyamatba. Különböző korpuszok (Hunglish, Magyar Nemzeti Szövegtár, saját gyűjtés) felbecsülhetetlen értékű adatbázisa segített eldönteni, milyen, a természetes nyelvhasználatra jellemző nyelvi elemek, beszédpanelek relevánsak az adott nyelvi szinten.

Különösen jelentősnek tartjuk az oktatási anyag interkulturális szemléletét, mely arra a gondolatra épül, hogy a kulturális tapasztalatok, ismeretek és nézőpontok összehasonlíthatóak. Nemcsak a tágra értelmezett magyar kultúrkört vonjuk be a tanításba, hanem folyamatosan érdeklődünk a forrásnyelvi kultúrák iránt. Ez a módszer több csatornán keresztül motivál: egyrészt a nyelvtanulónak azonnal alkalmaznia kell elsajátított nyelvi ismereteit, másrészt az összehasonlításokon keresztül világossá válnak a kulturális és gondolkodásmódbeli különbségek. A pragmatikai ismeretek tartalom-, információ- és cselekvésorientáltságú megközelítésben kerülnek elő.

A készségfejlesztés alapjának a szöveget tekintjük, mely a tanulás és tanítás kiindulópontja és végcélja egyben. Tesszük ezt azért, mert a szöveg információ- és tartalomhordozó, kontextust teremt, a nyelvi elemeket sokoldalúan kezeli, s lehetővé teszi a funkciók megértését. A szövegek tárházát lépésről lépésre bővítjük tartalom, szövegfajták, nyelvi stílusok stb.

tekintetében. Törekszünk mindvégig a logikus és áttekinthető felépítésre, és erőteljes progresszióval kívánjuk eljuttatni a nyelvtanulót az egyre magasabb szintű természetes nyelvhasználathoz, mert meggyőződésünk, hogy csak így válhat kompetens, teljes értékű nyelvhasználóvá.”⁶

3.7. Készségek fejlesztése

A MagyarOK nyomtatott nyelvtankönyv és munkafüzet erősen kommunikációközpontú, azaz életszerű közléshelyzetekre koncentrál – de emellett nagy hangsúlyt fektet a beszéd-, hallás-, az olvasás- és az íráskészség valamint az interkulturális készségek fejlesztésére is. A négy alapkészség közül minden készséget egyformán gyakorol, erősít, és stabil nyelvtani alapokat ad.

- A beszéd (*speaking*): sokak szerint a legfontosabb produktív készség, ezért a MagyarOK nyelvtankönyvvel a nyelvtanulók először beszélni tanulnak meg (pontosabban nyelvi elemeket mondani) s csak később írják le azokat.

- Az értés (*listening*): habár ez a készség általában a legkönnyebben megszerezhető magyar nyelvi környezetben, mégis gyakorlatban az idegen nyelvi hallás készségének hiánya komoly gondot okozhat még akkor is, ha valaki egyébként jól beszél az adott nyelvet. Ezen kíván segíteni a honlapon elérhető hanganyag.

- Az olvasást (*reading*), mint az egyik legösszetettebb nyelvi készséget, erősen befolyásolja az anyanyelvi olvasás képessége. Az idegen nyelvű olvasás fejlesztésére a MagyarOK nyelvtankönyv I. kötetében intenzív gyakorló, azaz rövidebb, pár soros szövegek vagy bekezdések vannak.

- Az írás (*writing*): a legnehezebben elsajátítható készség. Egyszerű feladatokkal kezdve azonban biztosítható, hogy a későbbi fejlődés szintje és tartalma megfelelő és sikeres legyen. Ennek a feladatnak a MagyarOK nyelvtankönyv és munkafüzet maradéktalanul eleget tesz.

⁶ <http://mid-van.hu/hirek/50-tananyag-bemutato-magyarok>

4. Mintaoldalak a MagyarOK nyelvtankönyv A1+ első kötetéhez

**HÁNY ÓRA VAN? MENNYI AZ IDŐ?
MILYEN NAP VAN MA?**

1. Hány óra van? Keressen szinonimákat!

~~Tizenhárom óra van.~~ – Hat óra negyvenöt perc van. – Öt óra tizenöt perc van. – Tizenhét óra tizenöt perc van.
– Egy óra harminc perc van. – Tizennyolc óra negyvenöt perc van. – Tizenhárom óra harminc perc van.

1.00: Egy óra van.

= Tizenhárom óra van. (délután)

12.00: Dél van.
24.00: Éjfél van.

5.15: Negyed hat van.

= (reggel / délután)

= (délután)

1.30: Fél kettő van.

= (délután / éjszaka)

= (délután)

6.45: Háromnegyed hét van.

= (reggel / este)

= (este)

2. Hány óra van? Hány órakor kezdődik a munkaidőd?

a) Figyelje meg!

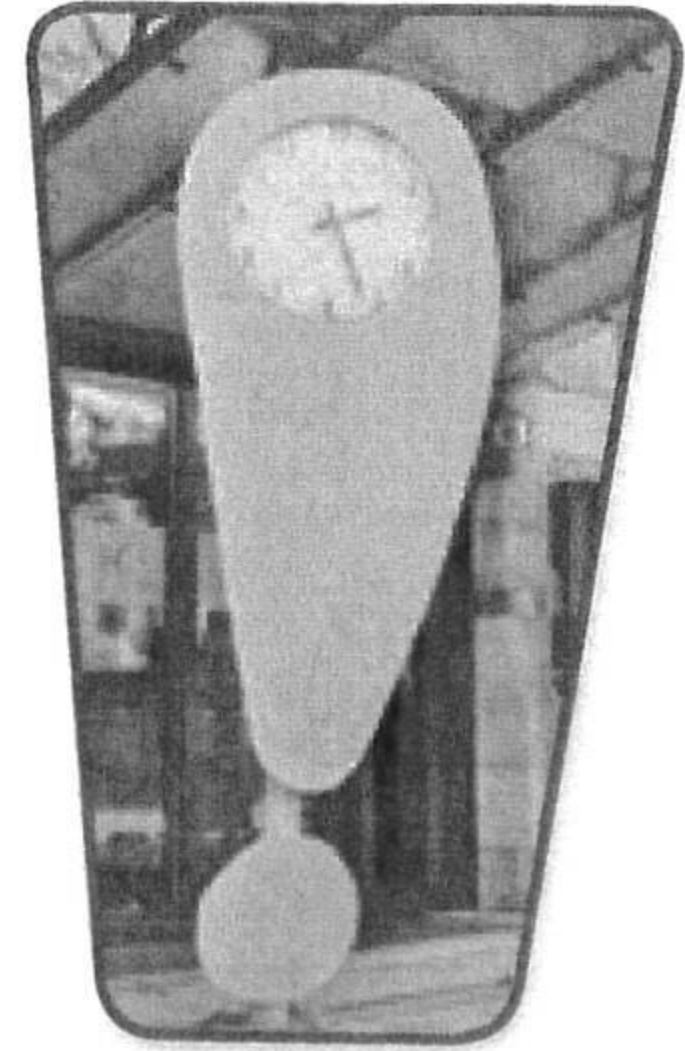
Hány óra van?	Hány órakor Hánykor Mikor	kezdődik a munkaidőd?
Nyolc. Nyolc óra van. Háromnegyed nyolc van. Hét óra negyvenöt (perc) van.	Nyolckor Nyolc órakor Háromnegyed nyolckor Hét óra negyvenöt perckor Hét óra negyvenötör	kezdődik a munkaidőm.

b) Válaszoljon a kérdésekre, ahol lehet, többféleképpen!

1. Mikor kezdődik az előadás? (8.45)
.....
.....

2. Mikor mészbédelni? (12.15)
.....

3. Hány órákor kezdődik a szeminárium? (15.15)
-
4. Mikor kezdődik a munkaidőd? (8.00)
-
5. Mikor kezdődik a magyaróra? (18.30)
-
6. Hány órákor kezdődik az előadás? (14.45)
-
7. Hánykor kezdődik a tréning? (8.45)
-
8. Mikor van kávészünet? (10.00)
-

Hány órákor? → 30. oldal

3. Napszakok. Egészítse ki!

~~délelőtt~~ – este – reggel – délután – éjszaka

1. Kb. (körülbelül) 6 órától 9 óráig van.
2. Kb. 9 órától 12 óráig *délelőtt* van.
3. Kb. 12 órától 18 óráig van.
4. Kb. 18 órától 22 óráig van.
5. Kb. 22 órától 6 óráig van.

Mettől → meddig?
8 órától → 16 óráig
hétfőtől → péntekig
reggeltől → estig (!)
délután négytől → este nyolcig

Mettől meddig? → 31. oldal

4. Milyen nap van ma?

a) Hallgassa meg, és ismétlje el a szavakat! 🗣️

hétfő – kedd – szerda – csütörtök – péntek – szombat – vasárnap

b) Hallgassa meg a hét párbeszédet, és egészítse ki! 🗣️

1. Ma *csütörtök* van.
2. Ma van.
3. Ma van.
4. Ma van.
5. Ma van.
6. Ma van.
7. Ma van.

Még csak hétfő van.
↔️ Már hétfő van.

5. Mettől meddig? Egészítse ki!

1. Hétfő..... péntek..... az egyetemen vagyok.
2. A múzeum kedd..... vasárnap..... nyitva van.
3. Nyolc..... fél tíz..... focimeccs van.
4. Kedd délután..... szerda reggel..... Pécsen vagyok.
5. Reggel..... este..... (!) csak telefonálsz.
6. A hétvége péntek este..... vasárnap..... tart.
7. A munkaidőm nyolc óra..... öt óra..... tart.
8. Fél egy..... egy óra..... ebédszünet van.

Nyolc óra van.
Reggel van.

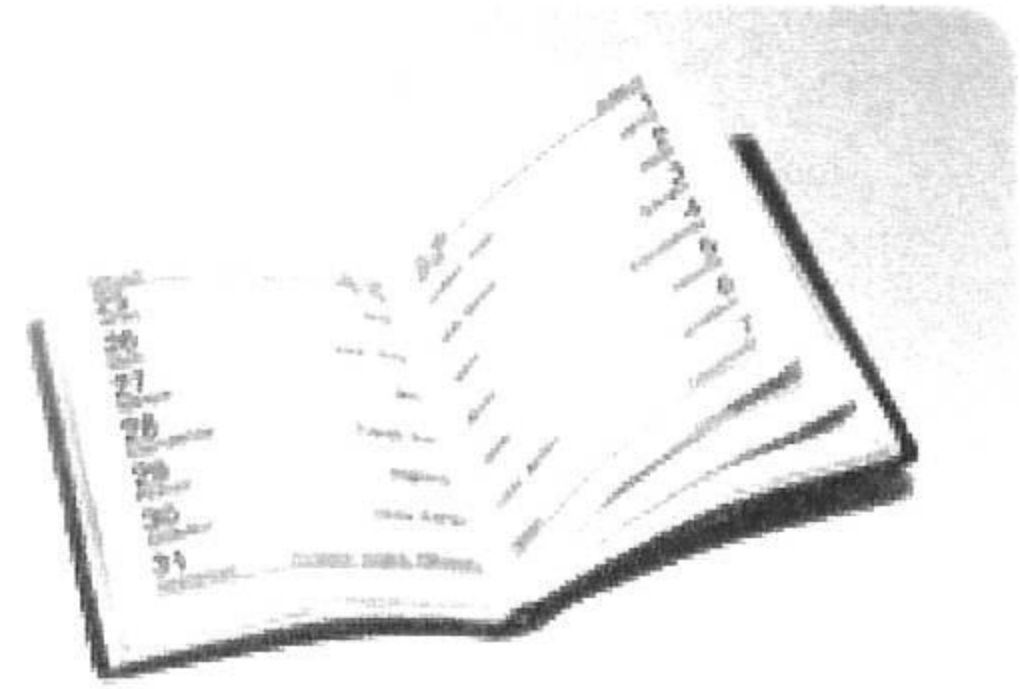
Hétfő van.
A múzeum nyitva van.

6. **Mikor? Melyik napon?** Hallgassa meg, és ismétlje el!

hétfőn – kedden – szerdán – csütörtökön
– pénteken – szombaton – vasárnap—

hétköznap— (= hétfőtől péntekig)
hétvégén, egész hétvégén (= szombaton és vasárnap)
a héten, egész héten (= hétfőtől vasárnapig)

tegnapelőtt—, tegnap—, ma—, holnap—, holnapután—

Melyik napon? → 30. oldal

7. **Ki mikor mit csinál?** Alkosson mondatokat! A szavak helyes sorrendben vannak.

1. (én) – hétfő – magyarul tanul: *Hétfőn magyarul tanulok.*
2. (te) – ma – délután – a könyvtárban – van:
3. Ön – szerda – 19.00–20.30 – a nyelviskolában tanul:
4. Bori – hétköznap – 8–10 – az irodában nyomtat:
5. (mi) – péntek – reggel – sportol:
6. (ti) – kedd – este – telefonál:
7. Önök – hétvége – pihen:
8. vasárnap – én is – pihen:

8. **Mikor? Medtől meddig?** Beszélgessenek, és egészítsék ki a táblázatot!

	én	a beszélgetőpartnerem
1. Medtől meddig vagy a munkahelyeden / az egyetemen? Medtől meddig van a munkahelyén / az egyetemen?		
2. Mikor van ebédszünet?		
3. Mikor tudsz jól tanulni? Mikor tud jól tanulni?		
4. Mikor tanulsz magyarul? Mikor tanul magyarul?		
5. Mikor pihensz? Mikor pihen?		
6. Sportolsz valamikor? Sportol valamikor?		

IDŐHATÁROZÓK: Mikor?

Hány órákor? Melyik napszakban? Melyik napon?

Mikor? Hány órákor? Hánykor?	Mikor? Melyik napszakban?	Mikor? Melyik napon?		
Nyolc órákor.*	reggel–	hétfőn	a héten	hétköznap–
Nyolckor.	délelőtt–	kedden	a hétvégén	tegnap–
Negyed nyolckor.	délután–	szerdán		tegnapelőtt–
Fél nyolckor.	este–	csütörtökön		ma–
Háromnegyed nyolckor.	éjszaka–	pénteken		holnap–
Hét óra negyvenöt perckor.	kedd(en) reggel–	szombaton		holnapután–
Hét óra negyvenöt kor.	szombat(on) este–	vasárnap–		
Éjfélkor.	ma délután–			
Délben.(!)	holnap délelőtt–			

* a → a: nyolc óra → nyolc órákor

1. Válaszoljon a kérdésekre többféleképpen!

1. Mikor kezdődik az angolóra? (19.00) *Hét órákor. / (Este) hétkor. / 19 órákor.*
2. Hánykor kezdődik a film? (21.30)
3. Mikor kezdődik a szeminárium? (14.45)
4. Mikor nyit a kocsmá? (5.15)
5. Hány órákor zár az étterem? (24.00)
6. Mikor nyit az áruház? (10.00)
7. Mikor nyit a bolt? (8.30)
8. Mikor zár a múzeum? (17.00)

2. Mikor? Egészítse ki!

1. hétfőn – – szerdán – – –
szombaton –
2. reggel – – délután – – éjszaka
3. tegnapelőtt – – ma – – holnapután

3. Egészítse ki, ahol szükséges! Néha több megoldás is lehetséges.

1. Péntek^{en}..... sok jó program van a városban. 2. Holnap..... reggel..... nincs nyitva a bank. 3. Remekül vagyok ma..... 4. Hétvége..... nem tudok dolgozni. 5. Tudsz segíteni csütörtök.....?	6. Mit csinálsz szerda..... délután.....? 7. Vasárnap..... egész nap..... pihenek. 8. Ez a bolt szombat..... zárva van. 9. Hétköznap..... nem tudok pihenni. 10. Péntek..... Egerben vagyok.

IDŐHATÁROZÓK: Mettől meddig?

Mettől	meddig?
8 órától	16 óráig
hétfőtől	péntekig
reggeltől	estig (!)
délután négytől	este nyolcig

4. Válaszoljon a kérdésekre!

- Mettől meddig vagy tréningen? (*nyolc – négy*) *Nyolctól négyig.*
- Mettől meddig tart a szeminárium? (*négy – hat*)
- Mettől meddig dolgoztok? (*reggel – este*)
- Mettől meddig van az ebédszünet? (*tizenkettő – egy óra*)
- Mikor van nyitva a múzeum? (*kedd – vasárnap*)
- Mettől meddig van nyitva a bolt? (*reggel nyolc – este hét*)
- Mikor vagy Budapesten? (*szerda este – csütörtök dél*)
- Mettől meddig tart a magyaróra? (*negyed hat – fél nyolc*)

SEGÉDIGÉK: lehet

lehet = lehetőség, opció
Gyakran főnévi igenévvel használjuk:
Itt lehet tankolni.

	Fókusz + lehet	Főnévi igenév
Itt	lehet	tankolni.
Bocsánat,	itt lehet	telefonálni?
A benzinkúton	tankolni lehet	(nem pihenni).
Itt	nem lehet	beszélgetni, ez egy könyvtár.

5. Hol mit lehet csinálni? Alkosson mondatokat a minta alapján!

enni és inni – vásárolni – úszni – ~~tanulni~~ – táncolni – aludni – olvasni – sportolni – tankolni

- iskola, egyetem, nyelviskola: *Az iskolában, az egyetemen és a nyelviskolában tanulni lehet.*
- étterem:
- uszoda:
- benzinkút:
- konditerem:
- diszkó:
- bolt, áruház:
- szálloda:
- könyvtár:

Tartalomjegyzék:

I. Általános bevezető.....	2
1. A kezdetek történeti áttekintése.....	2
2. Napjaink nyelvkönyveinek szerkezete.....	4
2.1. Bevezetés.....	4
2.2. Egy nyelvtankönyv általános jellemzése.....	4
2.3. A nyelvtankönyv részletes jellemzése.....	5
2.4. A kezdő nyelvtankönyvek szintje.....	8
2.5. A középhaladóknak szánt nyelvkönyvek szintje.....	10
2.6. A haladóknak szánt nyelvkönyvek szintje.....	10
2.7. A gyerekeknek szánt nyelvkönyvek.....	12
3. Interaktív tananyagok, tanítási segédletek.....	13
3.1. A digitális tananyagok csoportosításának lehetséges szempontrendszerei.....	13
3.2. Műfaji rendszerezés.....	15
II. A MagyarOK nyelvtankönyvcsalád I. kötetének bemutató elemzése.....	19
1. A MagyarOK nyelvtankönyvcsalád általános jellemzése.....	19
1.1. Kiadó.....	19
1.2. Piac.....	19
1.3. Célcsoportok.....	20
1.4. A nyelvtankönyvcsalád részei.....	20
2. A MagyarOK nyelvtankönyvcsalád I. kötetének kezdő (A1+) általános szintje.....	21
2.1. Szövegértés.....	21
2.2. Beszéd.....	21
2.3. Írás.....	22
3. A MagyarOK nyelvtankönyv és munkafüzet I. kötetének részletes elemzése.....	22
3.1. Szerkezet.....	22
3.2. Nyelv.....	23

3.3. Tartalmi felépítés.....	23
3.4. Nyelvtani megközelítés.....	24
3.5. Szókincs.....	24
3.6. Szövegek.....	25
3.7. Készségek fejlesztése.....	26
4. Mintaoldalak a MagyarOK nyelvtankönyv A1+ első kötetéhez.....	27
Tartalomjegyzék.....	32